

Nr 346.

Av herr von Seth m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 83, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 22 december 1939 (nr 895) angående rätt för Konungen att meddela särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning och bankrörelse m. m.

I proposition nr 83 har Kungl. Maj:t föreslagit förlängning till och med den 30 juni 1948 av giltighetstiden för lagen den 22 december 1939 (nr 895) angående rätt för Konungen att meddela särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning m. m.

Emellertid kan det starkt ifrågasättas, huruvida förhållandena äro sådana, att denna fullmaktslag, med de förutsättningar på vilka den bygger, skulle ha något ändamål att fylla efter den 30 juni 1947. Det är endast »vid krig eller krigsfara, vari riket befinner sig eller eljest under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden» som Konungen enligt densamma äger att efter framställning av riksbanksfullmäktige samt hörande av riksgäldsfullmäktige meddela från riksbankslagen avvikande bestämmelser i fråga om riksbankens sedelutgivning och bankrörelse samt offentliggörande av bankens räkenskaper. Med något krig eller någon krigsfara böra vi emellertid knappast räkna nu. Och det kan inte heller göras gällande, att några av kriget föranledda förhållanden skulle kunna återopas såsom skäl för fullmaktens utnyttjande. Vårt lands finansiella ställning var god, när kriget upphörde för nu snart två år sedan. Den därefter inträdda försämringen kan inte direkt tillskrivas krigsförhållandena utan snarare en hel rad andra senare tillkomna omständigheter.

Därest de nu rådande förhållandena påkalla ändringar i riksbankslagen, exempelvis rörande sedeltäckningen, bör en partiell revision i grundlagsenlig ordning komma till stånd i avvaktan på den allmänna överarbetning varom riksbanksfullmäktige givit en antydan i sin den 30 januari 1947 gjorda framställning till Kungl. Maj:t. På så sätt får riksdagen möjlighet att taga ställning till alla de ytterst viktiga spörsmål som anmäla sig i samband med en sådan åtgärd, bland annat rörande valutaläget och valutapolitiken. Det är icke lämpligt att riksdagen avstår från sin grundlagsenliga skyldighet att ange riktlinjerna för riksbankens verksamhet och gör detta allenast med stöd av sådana allmänt hållna och till sin innebörd och sina konsekvenser oklara uttalanden som »att guldreserven i det moderna penningväsendet uteslutande vore att betrakta såsom underlag för internationella betalningar men däremot endast hade en indirekt betydelse såsom

bas för den inhemska försörjningen med betalningsmedel». Om riksdagen utan vidare accepterade den principen och överlät åt Kungl. Maj:t att med stöd av fullmaktslagen handla efter omständigheterna, skulle riksbanken icke längre, såsom föreskrivits i grundlagen, kunna förbliva under riksdagens garanti.

Såsom förut framhållits saknas för närvarande lagliga förutsättningar för tillämpning av 1939 års fullmaktslag. Icke desto mindre har Kungl. Maj:t samma dag som den nu förevarande propositionen föredrogs i konselj och med åberopande av fullmaktslagen utfärdat särskilda bestämmelser att gälla i stället för 9 § riksbankslagen. Denna senare föreskriver att riksbanken må utgiva sedlar till det belopp, som motsvaras av dubbla summan av riksbankens metalliska kassa, samt därutöver till ett belopp av 350 miljoner kronor. Genom nyssnämnda kungörelse har sedelutgivningsrätten utöver dubbla metalliska kassan utvidgats till 1 400 miljoner kronor.

När denna åtgärd vidtogs var riksbankens läge tydligen ganska prekärt. Men man hade med något förutseende mycket väl kunnat begagna sig av föreskriften i 9 § andra stycket riksbankslagen, enligt vilken Konungen och riksdagen samfällt äga att med hänsyn till utomordentliga omständigheter medgiva riksbanken att utgiva sedlar till belopp av sammanlagt 700 miljoner kronor utöver värdet av dubbla metalliska kassan. På så sätt hade riksdagen fått möjlighet att utöva sin grundlagsenliga rätt att delta i bedömandet av situationen och de beslut som därav påkallades.

Nu nämnda förfarande av regeringen ger ytterligare stöd åt uppfattningen att en förlängning av 1939 års fullmaktslag kan medföra konsekvenser som icke äro önskvärda ur konstitutionell synpunkt och med hänsyn till riksdagens ansvar för riksbankens åtgärder.

På grund av vad sålunda anförts hemställas,

att riksdagen måtte avslå proposition nr 83 med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 22 december 1939 (nr 895) angående rätt för Konungen att meddela särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning och bankörelse m. m.

Stockholm den 11 mars 1947.

T. G. v. Seth.

Filip Kristensson.

Torsten Henriksson.

Edvin Jacobsson
i Igelsbo.

Elis Håstad.

Nestor Hammarlund.

Arvid Jonsson
i Skedsbygd.